

TÜRKİYE'DE KADIN OLMANIN DAYANILMAZ ENDİŞESİ

Avukat Gökçe Bolat

Kadınlar dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi ülkemizde de kültürel, dini ve geleneğe dayalı nedenlerle özel ve kamusal alanda çeşitli zorluklar ve haksızlıklara uğruyorlar; bir kısım hakları kullanmakta engellerle karşılaşılıyorlar. 20. Yüzyıl'ın ilk yarısında uzun süren kadın hakları mücadeleleri sonucunda, çağdaş/demokratik toplumlarda kadınların anayasal ve yasal olarak siyasi haklardan, erkeklerle eşit koşullarda yararlanmaları söz konusu oldu.

Ülkemizde de 1934 yılında Anayasa'da yapılan değişikliklerle kadınlar seçme ve seçilme haklarını elde ettiler ve siyasal olarak hak eşitliğine kavuştular. Medeni haklar ise daha önceki bir tarihte, 1926 yılında yürürlüğe konulan Medeni Kanun ile tanındı.

Kadınların yasal olarak edindikleri eşitlik hakkı, ekonomik, sosyal ve kültürel alana hiçbir zaman gereği gibi yansımada. Ancak süregelen kadın hakları mücadelesi, hukuki bir meşruiyete kavuştu. Yasalar önünde siyasi ve medeni eşitliğe sahip olmak, kadınların bireysel ya da topluluk olarak seslerini duyurmasını gerektiğinde önemli ve yaşamsal bir dayanak oluşturdu.

Diğer tüm insan hakları gibi kadınların siyasal hakları kullanması, siyasi iktidarların uygulamalarıyla yön bulur. Ülkemizde bir kısım yasalardaki koruyucu önlemlerin yetersizliği dışında Anayasa'nın 10. Maddesi'ndeki eşitlik ilkesi başta olmak üzere kadınların kamusal yaşamdaki eşitliği ile ilgili kurallar bulunduğunu da anımsamalıyız. Medeni Kanun, evlilik ve mal edinme başta olmak üzere, toplumsal ilişkilerde kadınlar için güvenceler getiriyor. Ancak özellikle muhafazakar iktidarların yönetiminde olduğu dönemlerde, gerek eylem ve söylemlerle toplumu olumsuz yönde etkileme gerekse kamusal alanda engeller çıkartmak, koruyucu önlemleri yerine getirmemek gibi uygulamalar, hak ve özgürlüklerin kağıt üzerinde kalmasına neden oluyor.

Ülkemizin Cumhurbaşkanı "Anneliği reddeden, evini çekip çevirmeyen kadın eksiktir; yarım"dır" diyor. Başbakan otobüste şort giymiş olması gerekçesiyle tekme atılan Ayşegül Terzi olayında "Bir kadın şort giydiğinde mırıldanabilirsin" diyebiliyor. "Üç çocuk", "Kadın börek açar" şeklinde çoğalan bu söylemlerin "Hamile kadınlar dışarıda gezmemelidir", "Kahkaha atmamalı" ifadelerinde olduğu gibi hangi düzeylere ulaşabildiği dikkat çekicidir. Böylesi bir ortamda kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık uygulamaları da artmaktadır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre; 2017 Ocak ayında 37 kadın erkekler tarafından öldürüldü, 34 kadına cinsel şiddet uygulandı, 14 çocuk istismara uğradı; 2017 Şubat ayında 30 kadın erkekler tarafından öldürüldü, 19 kadına cinsel şiddet uygulandı, 14 çocuk istismara uğradı.

DİSK'in Emek Araştırmaları kapsamında, çalışma hayatında kadınların durumuna ilişkin önemli saptamalar içeren Mart 2017 tarihli raporu, "Daha çok çalışıyor, daha az kazanıyor" başlığıyla yayımlandı. Bu rapordaki saptamalar şöyle:

- Kadın işsizliği artıyor: Geniş tanımlı kadın işsizlik oranı yüzde 28!
- Ücret eşitsizliği devam ediyor: Erkekler, kadınlardan 2.5 kat daha fazla ücret alıyor!
- Her 4 kadından 3'ü ücretsiz çalışıyor!
- Kadınlar, ev ve aile bakımına erkeklerden 5 kat fazla zaman harcıyor!
- Kadınlar örgütsüz: Sendikalı kadın işçi oranı yüzde 7.6!

TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı (standart) kadın işsizlik oranı bir önceki yılın Kasım ayına göre 3 puanlık artış göstererek yüzde 16'ya yükselirken, erkeklerin işsizlik oranı 0.8 puan artış ile yüzde 10.2 oldu.

2015 ve 2016 Kasım dönemlerinde kadınların istihdama katılım oranları değişmemiş ya da dönem içerisinde küçük oynamalar yaşanmıştır. 2015 Kasım ayında kadınların istihdama katılım oranı yüzde 27.5 iken 2016 Kasım ayında da bu oran değişmemiştir. Erkekler açısından da bir değişim söz konusu değildir. Bu da açıkça gösteriyor ki, hükümetin söylemlerinin aksine ülkemizde istihdam yaratmayan ekonomi politikaları uygulanmaktadır.

Aile içerisinde kadınlara yüklenen roller; yemek yapma, temizlik yapma, çamaşır/bulaşık yıkama, ütü yapma, çocuk/hasta/yaşlı bakma gibi ev işleri kadınların emeğini görünmez hale getirmektedir. Türkiye’de günde her 4 kadından 3’ünün ücretsiz çalıştığı görülmüştür. Yani ev içi emeğin hem toplumsal hem de ekonomik açıdan hiçbir değeri yoktur.

OECD ülkeleri içerisinde işsizlik oranlarına baktığımızda değişken bir tabloyla karşı karşıyayız. Kadın işsizlik oranlarının daha az olduğu ülkelerde kadın istihdamının da yüksek olduğu ortadadır. Bu durumda kadın istihdamını sağlayıcı ve istihdamı koruyucu politikaların uygulandığı söylenebilir. Seçilmiş ülke örneklerinde en fazla işsizlik oranı, ilk olarak İspanya’da (%23.2), ikinci olarak ise Türkiye’dedir (%12.9). Bu iki ülkede de kadın işsizlik oranı erkeklerden fazladır. En az işsizlik oranı Almanya’dadır. Burada kadın işsizliği erkeklerden azdır (%4). OECD ortalamasında ise kadın işsizlik oranı erkeklerden fazladır.

Bugün ülkemizin gündeminde olan Anayasa değişikliği, kadınlar açısından farklı bir değerlendirme yapmamızı da zorunlu kılıyor. Önerilen Anayasa değişikliği, kuvvetler ayrılığını ortadan kaldıran, bütün gücün seçilmiş bir tek kişiye toplandığı, demokratik hukuk devleti ilkesinin önemli ölçüde zarar göreceği bir içerik taşıyor. Demokrasiden kopuş, hukuk devleti ilkesinden de aynı ölçüde kopuş anlamına geliyor. Demokrasinin gerilediği, iktidarın gerek kamusal/kurumsal olarak gerekse kamuoyunca denetim olanaklarının kısıtlandığı rejimlerde kadınların ancak “kağıt üzerinde” eşit haklara sahip oldukları görülüyor.

Ülkemiz 2017 Anayasa Referandumuna son 15 yıldaki siyasal ve kültürel uygulamaların eşliğinde geldi. Siyasal iktidarın bu süreçteki eylem ve söylemlerinin önemli bir kısmını kadınlar oluşturdu. Kadınlar için özgürlük söylemi altında, kamusal yaşamda kadını görünmez kılan, toplumu

bu anlamda geri bir noktaya taşıyan uygulamalar artarak sürüyor. Anayasa değişikliğinin kabul edilmesiyle birlikte, bu uygulamaların derinleşerek devam etmesini öngörmek kehanet olmayacaktır.

İktidarda bulunan siyasi partinin ideolojisi ele alındığında ve bu partinin Anayasa Mahkemesi’nce irticai faaliyetlerin odağı haline geldiği yönünde tespitte bulunduğu gözetildiğinde ve Anayasa’nın kabul edilmesi halinde Cumhurbaşkanı’nın partisiyle ilişkisinin yasal hale geleceği de dikkate alındığında, laiklik ilkesinden de uzaklaşılacağı açıkça görülüyor.

Ülkemizin kültürel ve dini yapısı ele alındığında, laiklik ilkesinin, başka bazı insan hak ve özgürlükleri yanında ve hepsinden daha fazla kadın haklarıyla ilintili olduğu bilinmektedir. Laikliğin olmadığı bir ortamda kadın haklarından da bahsedilemeyeceği açıktır. Dolayısıyla mevcut iktidara ya da benzer anlayıştaki kesimlere sınırsız iktidar tanınması, belki de en fazla kadınların kamusal alandaki varlığını doğrudan etkileyecek sonuçlar doğuracak.

Diğer yandan tarihsel deneyimler, bir ülkenin demokrasi düzeyiyle kadın hakları arasında doğrudan ilinti bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum daha dar ölçekli topluluklar için de geçerlidir. Demokratik topluluklarda kadınların sosyal ve ekonomik yaşama katılımı artmakta, eşit bir konumda yaşamda yer bulmaktadır.

Ailede, okulda, işyerinde ve tüm kamusal alanda artan otorite, öncelikle kadınların haklarını kısıtlamaktadır. Otorite erkek egemen bir kavramdır ve siyasal süreçlerde de aynı sonuca neden olur.

16 Nisan Anayasa Referandumu’nda evet denilmesi, siyasal otoritenin yoğunlaştığı, diğer tüm kurumlar üzerinde tek bir gücün hakimiyetinin kurulduğu, demokrasilerde örneği bulunmayan ve daha çok ataerkil Doğu toplumlarının tek adama bağlı sistemlerinde rastlanan yönetim biçimini ortaya çıkartacak. Bu durum, Anayasa değişikliğinin, diğer toplum kesimlerine göre, kadınlar için daha can alıcı bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de bugünkü kısıtlı demokrasi koşullarında dahi birçok hak ihlaline uğrayan kadınlar için anayasa referandumu yaşamsal önem içermektedir. 16 Nisan’da oylanacak olan laikliktir, örgütlü iş alanlarıdır, milyonlarca kadının özgürlüğü ve en önemlisi de yaşam hakkıdır. Kadınlar şiddetsiz, eşit, özgür bir hayat için dayatılanın aksine mırıldanarak değil, yüksek sesle demokrasi istiyor ve anayasa değişikliğine “Hayır” diyor. ■